

مقدمه

اسلام و مسیحیت از ادیان ابراهیمی هستند. متون مقدس هر دو دین شامل پیام‌های مشترکی در موضوعات اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی‌اند و به لحاظ تاریخی ارتباط نزدیکی با یکدیگر دارند. قرآن کریم پیروان این ادیان را به تعامل با یکدیگر در توحید و خداپرستی فراخوانده است.¹ مسلمانان، حضرت عیسیٰ آ بنیان‌گذار مسیحیت را از انبیای الهی می‌دانند، و قرآن کریم، مسلمانان را به ایمان به انبیای پیشین و کتب آنان موظف کرده است. شناخت ادیان و تعیین محدوده اعتقادی و عبادی آنها کاری بسیار دشوار است؛ زیرا نقب زدن به اعماق دل اقوامی که هزاران سال است در مناطق مختلف زمین اعتقادات دینی خود را حفظ کرده و در مواردی به آنها اشکال تازه‌ای بخشیده‌اند، کاری تقریباً ناممکن است.

با وجود دشواری‌های فراوان در راه شناخت درست ادیان، مطالعه آنها دستاوردهای مفید و مثبتی در پی خواهد داشت. این دستاوردها زمانی به دست می‌آیند که در مطالعات خویش پیش‌داوری‌ها را به یک سو نهمیم و تفاوت‌های بین ادیان را طبیعی بدانیم. چه‌بسا داوری‌هایی که مبنای آنها تنها احساسات تند بوده است، و در نتیجه، مانع شناسایی عمق و حقیقت آموزه‌های دینی شده‌اند. آری، با کمی سعه صدر می‌توان نقاط مشترک فراوانی در ادیان پیدا کرد.

البته مطالعه ادیانی که با دین خود ما نقاط مشترک بیشتری دارند، تا حدودی آسان است؛ به این معنا که پیروان ادیان ابراهیمی یا غیرابراهیمی می‌توانند تا اندازه‌ای از ادیان مجموعه خود آگاه شوند.

مسلمانان و مسیحیان، همسایه دیواربه‌دیوار یکدیگر بوده‌اند و جز در مقاطعی خاص، در کنار هم زندگی مسالمت‌آمیزی داشته‌اند. هنگامی که نور اسلام به بخش‌های وسیعی از مصر، شام، بین‌النهرین و شمال آفریقا تابید، مسیحیان این مناطق تحت حاکمیت مسلمانان سر برافراشتند و زندگی آرامی را با مسلمانان تجربه کرده‌اند.

یکی از دغدغه‌های مشترک اسلام و مسیحیت، یا به عبارت دیگر مسلمانان و مسیحیان، رویارویی با گسترش الحاد در جهان امروز است.

برخی می‌پندارند مطالعه ادیان کاری خطرناک، و نتیجه آن، تردید در دین خودی است. کسانی می‌گویند این دغدغه نمی‌تواند دلیل موجهی برای پرهیز از مطالعه ادیان باشد؛ زیرا آگاهی از ادیان بر وسعت و عمق جهان‌بینی انسان می‌افزاید و وی را به قوت‌های دین خود بیشتر واقف می‌سازد. تجربه نشان داده است که افرادی، سال‌ها به مطالعه ادیان اشتغال داشته‌اند، ولی همچنان به اصول دین خویش پایبند و وفادار بوده‌اند.

یکی از مهم‌ترین نتایجی که از مطالعه اسلام و مسیحیت انتظار می‌رود، آشکارتر شدن اشتراک‌ها و تأکید بر نقاط وحدت‌آفرین این دو دین است. این هدف مهم از راه مدارا در گفتار و کردار دست‌یافتنی است. این شیوه نه التقاط دینی است و نه دست کشیدن از کیشی، و گرویدن به کیش دیگر. روش مزبور از دو سو آماج حمله قرار می‌گیرد:

1. از سوی غیرمتمدینان؛ زیرا آنان اصولاً با دین مخالف‌اند و به طور طبیعی با وحدت پیروان آنها نیز مخالفت می‌ورزند؛

¹ آل‌عمران (3)، 64.

2. از سوی متدینانی که به دین تنها از دریچه شور و احساس می‌نگرند و هرگونه تعامل با پیروان ادیان دیگر را تهدیدی برای از دست دادن دین خود می‌پندارند.

بسیاری از پیروان ادیان تنها دین خود را کامل و حقیقی دانسته، بر پیروان ادیان دیگر تأسف می‌خورند و در مواردی به تحقیر، تکفیر و درگیری‌های خشونت‌آمیز با آنان روی می‌آورند.

درگیری و نزاع پیروان ادیان در گوشه و کنار جهان از واقعیت‌های جوامع بشری است. این واقعیت تلخ، عصر کنونی را نیز تهدید می‌کند. دلسوزان جوامع همزیستی مسالمت‌آمیز پیروان ادیان را پیشنهاد می‌کنند و برای کاهش این تهدید می‌کوشند. آنان می‌گویند اختلاف‌های دینی نباید موجب درگیری و نزاع شود. به عقیده آنان منشأ بیشتر این درگیری‌ها شناخت نادرست پیروان ادیان از عقاید یکدیگر است.

آیینی به نام «مسیحیت»، با پیروان فراوانش، از واقعیات جهان امروز است. این آیین، تبشیری است و پیروانش برای نشر و گسترش آن می‌کوشند. بخشی از فعالیت‌های تبشیری مسیحیت بر جهان اسلام و مسلمانان متمرکز است.

«کلیسای کاتولیک» با حدود یک میلیارد پیرو، بزرگ‌ترین جامعه مسیحی است. این کلیسا در مقایسه با دو جامعه مسیحی ارتدکس و پروتستان قدمت بیشتری دارد. از آنجاکه سخن گفتن درباره فرقه‌ای از یک دین بدون سخن گفتن از اصل آن دین ممکن نیست؛ بخشی از مباحث این مجموعه، درباره اصل مسیحیت است. از سوی دیگر، به دلیل اشتراکات فراوان کلیسای کاتولیک با کلیسای ارتدکس، بررسی کلیسای کاتولیک در حقیقت بررسی بخشی از کلیسای ارتدکس نیز هست.

افزون بر این، از آنجا که سخن گفتن درباره یک فرقه، بدون اشاره به فرقه‌های رقیب، فایده چندانی ندارد، به دلیل مخالفت شدید کلیسای کاتولیک با کلیسای پروتستان، هنگام بحث درباره حوادث پنج قرن اخیر کلیسای کاتولیک، به بخش‌هایی از تاریخ پرماجرایی کلیسای پروتستان نیز اشاره می‌شود. این مجموعه موضوعات زیر را بررسی می‌کند:

پیشینه مسیحیت، بنیان‌گذار مسیحیت، رسولان، پولس، کتاب مقدس، کلیسا، کلیسای کاتولیک، پدران کلیسا، شوراها، کلیسای کالیسیایی، اعتقادنامه‌ها، هفت آیین مقدس، روزه، صدقات و قبله، دعا و زیارت، اعیاد و یادبودها، روحانیت و رهبری کلیسای کاتولیک، تثلیث، گناه و توبه در کلیسای کاتولیک، اخلاق مسیحی، حکمت و فلسفه مسیحی، هنر و کلیسای کاتولیک، عرفان و رهبانیت، عرفان و راهبان نام‌آور، عرفان و نظام‌های رهبانی، جنگ و خشونت در مسیحیت، جنگ‌های صلیبی، کلیسای کاتولیک و تفتیش عقاید، کلیسای کاتولیک و اصلاحات، سکولاریسم و مدرنیسم، تبشیر، آخرت‌شناسی.

این مجموعه همچنین شش پیوست دارد: فهرست بخش‌های کتاب مقدس، فهرست شوراها، جهانی، فهرست پاپ‌ها، فهرست ناپاپ‌ها، فهرست اشتباهاتی که از سوی پیوس نهم محکوم شد، فهرست اصطلاحات.

این اثر در گروه ادیان مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ع)، به همت برادران عزیز، حجج الاسلام والمسلمین آقایان جواد باغبانی و عباس رسول‌زاده (دام‌عزهما) زیر نظر این‌جانب تهیه شده است. امید است خوانندگان محترم کاستی‌های این اثر را به اطلاع گروه ادیان مؤسسه برسانند تا در چاپ‌های بعدی اصلاح شود.

در اینجا لازم است از الطاف کریمانه حضرت آیت‌الله مصباح یزدی •، ریاست محترم مؤسسه آموزشی و

پژوهشی امام خمینی (ع) و حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین استاد محمود رجبی، قائم‌مقام مؤسسه، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر محمدناصر سقای بی‌ریا، معاونت محترم پژوهشی مؤسسه، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر محمدعلی شمالی، مدیر محترم گروه ادیان، همچنین مدیریت تدوین متون و سایر عزیزانی که ما را در این راه یاری کرده‌اند، صمیمانه تشکر کنیم.

همچنین از بذل محبت حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر احمد احمدی، ریاست محترم سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) و همکارانشان و سایر عزیزانی که برای نشر این اثر کوشیده‌اند، سپاسگزاریم.

قم

حسین توفیقی

زمستان 1392